

3. Een moeilijke start - Exodus 5 & 6

“Hierna gingen Mozes en Aäron naar de farao, en ze zeiden tegen hem: ‘Dit zegt de HEER, de God van Israël: Laat mijn volk gaan, om in de woestijn ter ere van mij een feest te vieren.’

“Hierna...” Mozes heeft een godsopenbaring gekregen bij een braambos dat brandt zonder dat het verteerd wordt, en wordt belast met een missie: terug naar Egypte, het land en de mensen die hij 40 jaar eerder hals over kop was ontvlucht. Aarzelend heeft hij die opdracht aanvaard, na eerst vijfmaal te weigeren omdat hij zich onbekwaam acht. Eerst gaan Mozes en Aäron naar de oudsten van Israël: “Aäron herhaalde woord voor woord wat de HEER tegen Mozes gezegd had, en liet het volk de wonderen zien. ³¹De Israëlieten werden hierdoor overtuigd; toen ze hoorden dat de HEER oog had gekregen voor hun ellende, knielden ze en bogen ze zich diep neer.” (4:30,31) Dat ziet er alvast goed uit.

Exodus 3–6 laat zien hoe Mozes zijn roeping ontvangt, maar zich onbekwaam voelt.

- *Waarom denk je dat Mozes zich **zo onzeker** voelde, zelfs nadat God hem geroepen had?*
- *Herken je je in Mozes' **gevoel van ontoereikendheid**? Hoe ga je daar zelf mee om?*
- *Wat leert deze tekst over **hoe God kijkt naar onze zwakheden**?*

Eerste confrontatie met de farao - 5:1-5

“ze zeiden tegen hem: ‘Dit zegt de HEER, de God van Israël: Laat mijn volk gaan, om in de woestijn ter ere van mij een feest te vieren.’ - “De God van de Hebreëen is naar ons toe gekomen. Sta ons toe drie dagreizen ver de woestijn in te trekken om de HEER, onze God, daar offers te brengen. Anders treft hij ons met de pest of met het zwaard.’ De reactie van de farao is duidelijk: “‘Wie is die HEER, dat ik hem zou gehoorzamen?’ vroeg de farao. ‘Waarom zou ik de Israëlieten laten gaan? Ik ken de HEER niet en de Israëlieten laat ik niet gaan.’

In de Egyptische wereld was farao zelf een god. Het idee van een onbekende, Israëlitische God ondermijnt zijn autoriteit. In tegenstelling tot het volk eerder vraagt Farao wel **MI** JHWH? (cf. Vorige studie).

Twee opmerkingen:

- Je kunt je afvragen of Mozes en Aäron wel de volledige waarheid vertellen. De uiteindelijke bedoeling was niet drie dagreizen buiten de grenzen van Egypte te reizen, maar Egypte volledig te ontvluchten... In Ex 5:9 zou farao het woord ‘leugen / bedrog’ gebruiken (een woord dat later, in Ex 20, zou terugkomen in de Tien Woorden (ge zult geen vals getuigenis geven): “**dan hebben ze geen tijd meer om naar zulke verzinsels te luisteren**”.
- In de Oudheid dacht men dat goden verbonden waren met een bepaald territorium. Later zou Israël moeten leren dat God niet enkel bij hen was in Israël en Jeruzalem, maar ook in Babylon bv.

“Toen ontbood de farao Mozes en Aäron. ‘Goed,’ zei hij, ‘ga uw God maar offers brengen, maar blijf in mijn land.’ ²²‘Dat is onmogelijk,’ zei Mozes. ‘De offers die wij de HEER, onze God, moeten brengen, zullen de Egyptenaren weerzinwekkend vinden. Als we in hun bijzijn dergelijke offers brengen, stenigen ze ons nog! ²³Sta ons toe om drie dagreizen ver de woestijn in te trekken om daar aan de HEER, onze God, offers te brengen, zoals hij ons heeft opgedragen.”

Drie dagreizen... dit komt overeen met de tijd die Abraham erover deed om naar de berg te gaan toen hij dacht dat hij zijn zoon moest offeren (Gen 22). In het Jodendom is de derde dag vaak een dag van een belangrijke beslissing.

Farao zegt: “Wie is de HEER, dat ik Hem zou gehoorzamen?”

- *Wat onthult deze vraag van farao over zijn hart? Stel je even in farao's plaats: is zijn houding enigszins te begrijpen? Hoe komt deze vraag over in onze cultuur? Is God (nog) gekend, en zo ja: hoe (altijd even positief)?*
- *Zijn er situaties waarin wij – bewust of onbewust – een soortgelijke houding aannemen tegenover God?*
- *Wat betekent het praktisch om God als Heer te erkennen in ons dagelijks leven?*
- *Is een leugen (of een onvolledige waarheid / smoes) soms aanvaardbaar voor een ‘hoger doel’?*
- *God niet territorium gebonden? Hij is toch ook vooral graag in ‘onze kerk’... toch?*

Verzwarend van het juk - 5:6-21

De demarche van Mozes en Aäron wordt niet geapprecieerd, en dat zal het volk geweten hebben: “Ze zijn lui! Daarom roepen ze dat ze hun God offers willen gaan brengen. 9Ze moeten harder aan het werk gezet worden, dan hebben ze geen tijd meer om naar zulke verzinsels te luisteren.’

Farao maakt het werk zwaarder. Ze krijgen geen stro meer geleverd, maar moeten het zelf zoeken en toch evenveel produceren. De Israëlitische opzichters die door de slavendrijvers van de farao waren aangesteld, werden afgeranseld. Ze doen hun beklag bij de farao, echter zonder resultaat.

Dan keren ze zich tegen Mozes en Aäron: “‘Moge de HEER u hiervoor straffen!’ zeiden de opzichters tegen hen. ‘U hebt ons bij de farao en zijn dienaren een slechte naam bezorgd. U hebt hun een zwaard in handen gegeven om ons te doden.’ (5:21)

Op zijn beurt verwijt Mozes God dat door zijn opdracht stipt uit te voeren het volk nog slechter behandeld wordt. “‘Heer, waarom behandelt u dit volk zo slecht? Waarom hebt u mij hierheen gestuurd?

23Vanaf het moment dat ik bij de farao ben gekomen en hem in uw naam heb toegesproken, wordt het volk nog slechter door hem behandeld. U hebt uw volk niet bevrijd – integendeel!’ (5:22,23)

Een indringende commentaar van rabbijn J. Sacks: “*Volgens de wijzen was er één vraag die Mozes dwarszat. Waarom lijden de onschuldigen? Waarom is er kwaad in de wereld? Mozes brandde van verlangen naar gerechtigheid.*”

Mozes gehoorzaamt, maar het resultaat is aanvankelijk slechter.

- *Heb jij ooit iets gedaan waarvan je dacht dat het Gods wil was, maar dat leidde tot tegenslag?*
- *Hoe ga je om met teleurstelling als gehoorzaamheid niet leidt tot onmiddellijke (positieve) uitkomst? Wat zegt dit over de manier waarop God werkt – en over geduld en vertrouwen?*
- *Kun je God zomaar ter verantwoording roepen? Zijn daar andere voorbeelden van in de Bijbel? Wat leert dit ons m.b.t. God?*
- *Bespreek samen de korte commentaar van J. Sacks. Zit die vraag u ook dwars?*

God herhaalt zijn belofte - 6:1-8

“ De HEER antwoordde hem: ‘Nu zul je zien wat ik de farao ga aandoen: ik zal hem met harde hand dwingen mijn volk te laten gaan, hij zal het zelfs uit zijn land wegjagen.’” (6:1)

“God zei tegen Mozes: ‘Ik ben de HEER. 3Ik ben aan Abraham, Isaak en Jakob verschenen als God, de Ontzagwekkende, maar mijn naam HEER heb ik niet aan hen bekendgemaakt. Ik heb met hen mijn verbond gesloten en Kanaän aan hen beloofd, het land waarin zij als vreemdeling hebben gewoond. 5Ik heb het gejammer van de Israëlieten over de slavenarbeid die hun door de Egyptenaren is opgelegd gehoord, en dat heeft mij aan die belofte herinnerd.’”

El Shaddai (Gen 17:1): in christelijke kringen meestal vertaald als 'de Almachtige - Ontzagwekkende', een benaming die verband houdt met verhevenheid en kracht: de God die alles kan.

- Volgens sommigen is het woord Shaddai afgeleid van het Hebreeuwse werkwoord ‘Shadad’: gewelddadig behandelen, roven, vernietigen. Vraag is of dit in deze context echt wel past.
- Anderen wijzen op het Babylonisch-Assyrische Sjadu = berg (idee van kracht en verhevenheid). Maar... het woord wordt ook in verband gebracht met de moederborst (waarschijnlijk omwille van de vorm).
- Het Hebreeuwse SHAD betekent ‘borst’. Shaddai betekent dan letterlijk ‘mijn borsten’. Dit roept het beeld op van de voedster die haar borsten aanbood en zorgde voor voldoende voedsel. Maar, zo zeggen de rabbijnen, op een bepaald ogenblik roept ze uit ‘Shaddai!’, nu is het genoeg, het zijn mijn borsten... tijd om het kind te spenen. Het moet leren op zichzelf te staan. In die lijn opteren velen in joodse commentatoren voor het begrip ‘voldoende’.

In Exodus wordt nu echter de nadruk gelegd op **de godsnaam JHWH** (HEER in onze bijbels), een naam die niet uitspreekbaar is en die gesitueerd wordt in het kader van het verbond: God als verbondsgod, als bondgenoot, als de God die zich verbonden weet met de mens en met zijn volk. In Exodus 3 wordt gesuggereerd dat de betekenis aanleunt bij 'Ik zal er zijn'. Dr. Reisel vertaalt JHWH als de paraatblijkende In de verzen 6 tot 8 zijn er herhaalde "Ik zal"-uitspraken:

- Ik zal de last **afnemen**: lett. uitleiden (= doen uitrekken) zal ik u, onder Egyptes lasten vandaan. Het werkwoord YATSA wordt ook gebruikt voor 'het naar buiten komen' van een kind bij de geboorte.
- Ik zal jullie uit je slavenbestaan **bevrijden**
- Ik zal jullie **verlossen** met uitgestrekte arm: hier wordt het woord GA'AL gebruikt (cf. GO'EL), dat aangeeft dat iemand de toekomst verzekert van een familielid in zware moeilijkheden.
- Ik zal de Egyptenaren **straffen**: SHAFAT geeft aan dat iemand optreedt als wetgever, gouverneur of richter. Dit kan inhouden dat er een beslissing genomen wordt in een geschil, maar ook dat er straffend wordt opgetreden.
- Ik zal jullie **aannemen** als mijn volk en ik zal jullie God zijn. Het werkwoord LAKACH wordt ook gebruikt om aan te geven dat iemand tot bruid wordt genomen.
- Ik zal jullie naar het land **brenge**n dat ik aan Abraham, Isaak en Jacob beloofd heb
- Ik zal jullie het land **in bezit** geven

Jullie zullen inzien dat ik, de Heer, jullie God ben, die jullie bevrijdt.

- *El Shaddai of JHWH... welke van deze namen spreken jou het meeste aan? Waarom? Maakt het iets uit? Gods 'IK ZAL - uitspraken'*
- *Overloop samen de verschillende uitspraken / beloften. Wat is de betekenis / het belang van elk? Zijn ze nog pertinent voor ons vandaag?*
- *Welke beloften van God geven jou houvast in moeilijke tijden?*
- *Wat betekent het om God als "Uw God" te hebben – relationeel en praktisch?*
- *Wat leert ons het feit dat God herinnert en vasthoudt aan het verbond met Abraham, Isaak en Jakob?*

Negatieve reactie van het volk en ontmoediging van Mozes - 6:9-13

Mozes brengt Gods woorden over aan het volk, maar "ze wilden niet naar hem luisteren, moedeloos (lett.: angstig, ongeduldig - naardense bijbel: tekort aan adem) als ze waren door de zware dwangarbeid." Veertig jaar daarvoor, toen Mozes wilde tussenkomen in een geschil tussen twee Hebreeërs, was hem al in het gezicht geworpen: "Wie heeft jou als leider en rechter over ons aangesteld?" (2:14) Mozes krijgt de opdracht om weer naar de farao te gaan om toelating te vragen te vertrekken. Hij sputtert tegen, hij voelt zich onbekwaam: "Als de Israëlieten al niet naar me luisteren, zal de farao dat dan wel doen? Ik kom immers moeilijk uit mijn woorden."

Het volk keert zich tegen Mozes als het moeilijk wordt.

- *Kun je begrip opbrengen voor de reactie van het volk? Hoe zouden wij reageren op een leider die gehoorzaamt aan God, maar wiens gehoorzaamheid leidt tot verdrukking?*
- *Wat kun je leren over de relatie tussen leiderschap, lijden en vertrouwen? Hoe kunnen we tot steun zijn voor leiders in moeilijke tijden?*
- *Probeer je eens in Mozes' schoenen te verplaatsen... Hoe zou jij je voelen?*
- *Heb je zelf al in een situatie gezeten waar je 'kort van adem' was, of angstig? Hoe kwam dat? Wat heeft je dan geholpen?*

God probeert nog eens Mozes gerust te stellen: "Maar de HEER zei: 'Ik zal ervoor zorgen dat jij als een god voor de farao staat, en je broer Aäron zal je profeet zijn. Jij moet Aäron alles zeggen wat ik je opdraag, en hij moet het woord voeren en de farao vragen de Israëlieten uit zijn land te laten vertrekken.'" (7:1,2)